

„Šis pirkinys mums yra svarbus žingsnis modernizuojant viešojo transporto parką ir siekiant užtikrinti patogesnes, komfortiškesnes bei saugesnes keliones miesto keleiviams. Siekiame, kad kuo daugiau panevėziečių savo kelionėms po miestą rinktųsi viešąjį transportą ir džiaugtųsi jiems teikiama paslauga“, – sako UAB „Panevėžio autobusų parkas“ vadovas Arnoldas Gražys.

Nauji, tyliai veikiantys, suslėgtomis biodujomis varomi autobusai yra dar patogesni keleiviams – vasarą bei žiemą komfortišką važiavimą užtikrins kondicionavimo sistema, atitinkamai skleidžianti šaltą ar šiltą orą. Autobusų salone įrengta šiuolaikinė keleivių informavimo sistema, vaizdo kameros, veikia automatinė durų apsaugos sistema, užtikrinanti saugų keleivių įlaipinimą ir išlaipinimą. Siekiant maksimalaus komforto šiuose autobusuose veikia nemokamas belaidis internetas, įmontuota USB jungtis, leidžianti pakrauti savo mobiliuosius įrenginius. Žemagrindžiai autobusai užtikrina patogų patekimą žmonėms su negalia.

Naujuose autobusuose vienu metu gali važiuoti 84 keleiviai – įrengtos 33 sėdimos vietos, 51 stovima vieta ir vieta asmeniui su negalia, tėvams su vaikų vežimėliais.

Panevėžyje kasryt į miesto gatves išrieda virš 50 UAB „Panevėžio autobusų parko“ autobusų, o iš viso jų mieste yra per 70.

Nuo 2025 m. liepos 14 d. 00.00 val. iki 2025 m. liepos 19 d. 00.00 val., vyks Lietuvos kariuomenės Pėstininkų brigados „Geležinis Vilkas“ Karaliaus Mindaugo husarų bataliono lauko taktikos pratybos „Karaliaus Kirtis 25“, kuriose dalyvaus iki 1000 karių. Pratybos vyks Panevėžio rajone. Kariai važinės vikšrinėmis ir ratinėmis transporto priemonėmis, judės pėsčiomis. Bus naudojamos garso ir šviesos pirotechnikos priemonės.

Skaiciuojama, kad šiuo metu tik **30 proc.** pagalbinio apvaisinimo ciklą yra sėkmingi ir baigiasi vaiko gimimu. KTU studentas ieško būdų, kurie, pasitelkiant dirbtinį intelektą (DI) padėtų tiksliau nustatyti gimdos audinio receptyvumo fazę - laikotarpį, kai embrionas gali sėkmingai implantuotis gimdoje. Tikimasi, kad tai padidintų pagalbinio apvaisinimo sėkmės tikimybę.

[Kauno technologijos universiteto Informatikos fakulteto \(KTU IF\)](#) Dirbtinio intelekto studijų programos trečio kurso studentas Marius Vainauskis teigia, kad dabar ši fazė nustatoma genų raiškos (transkriptominiais) testais, tačiau jie brangūs, o tyrimų mėginių transportavimas kelia logistinių iššūkių.

„Mūsų kuriamas DI modelis grindžiamas kompiuterinės regos principais - jis analizuoja histologinius (audinių) tyrimų vaizdus. Tokiu būdu galima greičiau ir paprasčiau nustatyti, ar gimdos audiniai pasirengę embriono implantacijai. Sprendimas leistų gauti rezultatus vietoje, mažintų kaštus ir potencialiai padidintų procedūros sėkmės tikimybę“, - pasakoja M. Vainauskis, dalyvaujantis KTU talentų ugdymo programoje [„SKILLed AI“](#).

Svarbiausia - tinkami duomenys

Inovatyvaus modelio kūrimo procesas skaidomas į kelis skirtingus etapus. Pirmiausia, surenkami duomenys - histologiniai gimdos audinio vaizdai. Jie sužymimi specialiomis skaitmeninėmis etiketėmis, išvalomas informacinis triukšmas ir suformuojamas duomenų rinkinys.

„Vėliau ant šio rinkinio yra mokomi įvairūs kompiuterinės regos modeliai, tikrinama jų išvestis ant apmokymo metu jam nematytų duomenų. Taip įvertinama, ar modelis nepersimokė, ar neprisitaikė prie apmokymo duomenų ir išmoko bendrąsias charakteristikas“, - pastebi KTU „SKILLed AI“ studentas.

Pasak M. Vainauskio, darbas su DI apima ne tik algoritmus ir kodo rašymą. Didelė dalis laiko sugaištama prie kokybiškų duomenų paruošimo, nes netikslūs, per daug papildomos informacijos turintys ir netinkamai standartizuoti duomenys, gali lemti, kad net ir pats galingiausias kompiuterinės regos modelis, pateiks klaidingus rezultatus.

„Kuriant šias technologijas tenka susidurti su įvairiomis problemomis - nuo anksčiau minėto modelio persimokymo, duomenų kokybės užtikrinimo iki DI modelio rezultatų paaiškinimo ir perkėlimo į ribotus skaičiavimo išteklius turinčią įrangą, pavyzdžiui, telefonus. Medicinoje labai svarbu, kad modelio sprendimus būtų galima interpretuoti, nes čia klaidos kainuoja itin brangiai“, - priduria M. Vainauskis.

Studijos virtusios moksliniais tyrimais

DI modelį, galintį prisidėti prie didesnio pagalbinio apvaisinimo efektyvumo, M. Vainauskis pradėjo kurti dalyvaudamas KTU talentų ugdymo programoje „[SKILLed AI](#)“. Ši programa studentams suteikia galimybę bendradarbiauti su universiteto tyrėjais, įsitraukti į mokslinius projektus ir iš arčiau susipažinti su akademine aplinka.

„Programoje siekiama, kad ugdytume ne tik technologines, bet ir bendrąsias kompetencijas. Gilinamės į DI žinias, lankomės įmonėse, kurios realiai taiko šio įrankio sprendimus. Taip pat dalyvaujame moksliniuose renginiuose, konkursuose bei hakatonuose. Tokia aplinka leidžia išbandyti save tiek komandinėje veikloje, tiek sprendžiant realias problemas“, – kalba M. Vainauskis.

M. Vainauskis tikina, kad jo sprendimas studijuoti Dirbtinio intelekto studijų programą buvo motyvuotas domėjimusi informatika. Be to, jo akį patraukė tai, kad KTU – pirmasis universitetas Lietuvoje, pasiūlė DI bakalauro programą, todėl pasirinkimas atrodė natūralus. „KTU žinomas kaip techniškai stiprus universitetas, turintis ilgametę patirtį rengiant IT specialistus. Tuo metu, kai rinkausi studijas, DI dar nebuvo toks populiarus kaip šiandien, tačiau jau tada supratau, kad ši sritis augs ir taps itin reikšminga technologijų sektoriuje“, – sako KTU studentas.

Dr. Arūnas Kleiva, Kauno technologijos universiteto Mechanikos inžinerijos ir dizaino fakulteto mokslo darbuotojas

Šiandien turbūt jau nėra žmogaus, kuris nebūtų girdėjęs apie dirbtinį intelektą (DI), o greičiausiai jau bus jį ir išbandęs. Gal iš smalsumo, o gal norint pasilengvinti darbines užduotis. Kam dar gali būti naudojamas DI? Ar jis gali pakeisti žmogų pramoninėje gamyboje ar versle? Kokias užduotis jam galima patikėti?

Dirbtinis intelektas (DI) gamyboje ir versle pradėtas naudoti dar XX a. 9-ajame dešimtmetyje, kai atsirado pirmosios ekspertinės sistemos, imituojančios žmogaus sprendimų priėmimą. Vis dėlto tikrasis proveržis įvyko gerokai vėliau – po 2010 metų prasidėjo „Big Data“ ir mašininio mokymosi era – verslas ir pramonė ėmė naudoti DI prognozėms, gamybos optimizavimui, tiekimo grandinių valdymui.

Šiandien DI ne tik padeda optimizuoti gamybos procesus, užtikrinti kokybės kontrolę ar prognozuoti įrangos gedimus, bet ir tapo neatsiejama verslo valdymo, rinkodaros, klientų aptarnavimo ir strateginio planavimo dalimi.

Dirbtinis intelektas: naujos galimybės gamyboje?

Iš tiesų, DI jau yra plačiai naudojamas pramonėje, ypač gamybos sektoriuje, kur jis padeda automatizuoti procesus, didinti efektyvumą ir mažinti sąnaudas. Juk kiekvienos įmonės tikslas yra dirbti pelningai ir tam išleisti kuo mažiau pinigų. Kaip DI gali padėti?

Pirmiausia, DI gamyboje atlieka svarbų vaidmenį, optimizuodamas įvairius procesus ir taip didindamas efektyvumą. Viena iš jo taikymo sričių – prognozuojamoji priežiūra, leidžianti analizuoti įrangos duomenis ir iš anksto numatyti galimus gedimus, taip užtikrinant laiku atliekamą remontą ir išvengiant prastovų. Jeigu patikrinimus atliktų žmogus – laiko, ir tuo pačiu sąnaudų, resursai būtų žymiai didesni.

Kokybės kontrolėje DI technologijos, tokios kaip kompiuterinė rega ir mašininis mokymasis, geba greičiau ir tiksliau nei žmogus aptikti gamybos defektus, užtikrinant aukštą produktų kokybę.

Gamybos procesų optimizavimas taip pat yra svarbi DI funkcija – analizuodamas duomenis realiu laiku, jis padeda koreguoti parametrus, siekiant didžiausio našumo.

Robotika ir automatizacija leidžia išmaniosioms gamykloms naudoti DI valdomus robotus, kurie gali prisitaikyti prie užduočių ir efektyviai dirbti kartu su žmonėmis.

Be to, DI yra nepakeičiamas tiekimo grandinės valyme, nes optimizuoja žaliavų tiekimą, prekių sandėliavimą ir pristatymą, prognozuodamas paklausą ir mažindamas išlaidas. Šie sprendimai ne tik didina gamybos efektyvumą, bet ir prisideda prie tvarumo bei inovacijų pramonėje.

Laukia proveržio

Didelio proveržio tikimasi [mechatronikos](#) srityje – anksčiau pramonėje reikėjo atskirų mechanikos, automatikos ir elektronikos inžinierių, o dabar vienas mechatronikos inžinierius, pasitelkęs DI įrankius, gali aprėpti visas šias sritis. Nors mechatronika sudėtinga sritis, DI padeda supaprastinti procesus – inžinieriui svarbiausia suprasti problemos esmę, sugalvoti sprendimo būdą, o atskirus sprendimo žingsnius patikėti DI.

Svarbu pabrėžti, kad DI nepakeis pačios inžinerijos – elektronikos plokštės vis dar bus projektuojamos žmonių, kosminių raketų valdymo sistemas kurs ekspertai, o mechanines detales ir toliau braižys inžinieriai. Dažniausiai užduotys yra tokios sudėtingos, kad žmogui reikia rinktis tarp kompromisų, aukoti tam tikrus elementus, funkcijas ar keisti visą dizainą. Galutiniai sprendimai liks žmogaus rankose.

Pardavimai yra kertinis verslo procesas, ir būtent čia dirbtinis intelektas greičiausiai randa savo vietą.

Dažniausiai įmonėse DI naudojamas spartesnei informacijos paieškai ne tik apie svarbiausius savo didžiausių klientų naujienas ir ateities planus, tačiau ir apie augančių tikslinių rinkų pokyčius, bei jose lyderiaujančius naujų potencialių klientų vardus. Tai padeda sparčiai surinkti svarbiausius faktus ir pirmiesiems tinkamai atliepti klientų poreikius besikeičiant jų verslo aplinkai ir apie tai dar nespėjus pranešti visai tiekėjų bazei. O taip pat naujiems klientams prisistatyti pačiu tam tinkamiausiu metu.

Taip pat DI įrankius galima pritaikyti klientų elgesio analizei, pardavimų prognozavimui, kas padeda tiksliau kurti pardavimų strategiją ir augimo planus. Tad kai internetu perkame prekę – DI nesnaudžia. Jo algoritmai analizuoja kliento duomenis, įskaitant ankstesnius pirkinius ir naršymo istoriją. Remiantis šia informacija, yra teikiamos individualizuotos produktų rekomendacijos, padedančios padidinti pardavimus ir pagerinti klientų patirtį. Dažnai DI beveik bet kurioje svetainėje galime pastebėti kaip paslaugius „asmenis“, kurie paklaus „kuo galiu padėti?“. Šiuo atveju naudojami išmanieji pokalbių robotai, kurie gali susisteminti gausybę informacijos ir ją pateikti po darbo valandų, naktį ar savaitgalį. Šią funkciją įsidiegę bankai teikia klientams konsultacijas visą parą. Tai sumažina skambučių centrų apkrovą ir užtikrina greitą bei efektyvų klientų aptarnavimą.

DI baimės

Turbūt viena iš pagrindinių DI baimių – kad žmonių darbą perims robotai ir jie įmonei taps nebereikalingi.

Taip pat nerimas, kad jiems nepavyks tinkamai įsisavinti naujų technologijų ir nepavyks suspėti su jų tempu. Taip pat darbuotojai gali jaustis mažiau reikšmingi, nes sprendimus priims DI. Grėsmę jaučia įvairių sferų atstovai, tokie kaip grafikos ar muzikos kūrėjai, nes DI funkcijos kasdieną plečiasi.

Dirbtinio intelekto nereikėtų bijoti – inžineriniame projektavime DI įrankiai jau dabar leidžia inžinieriams atsikratyti monotoniškų, mažos pridėtinės vertės užduočių. Šiandien DI gali automatiškai generuoti suprojektuotų objektų – robotų ar gamybinių linijų – brėžinius, todėl inžinieriai gali sutelkti dėmesį į pačios problemos sprendimą.

Juk su visomis pramonės revoliucijomis buvo tos pačios baimės ir nerimas. Taigi, ir „Pramonė 4.0“ – ne išimtis.

Išmokti važiuoti dviračiu – smagus, bet kartu ir iššūkių kupinas procesas. Tėvams dažnai tenka apsispręsti: koks dviratis tinkamiausias, kaip padėti vaikui įveikti baimę nukristi ir užtikrinti saugumą net ir trumpose kelionėse dviračiu.

Geriausiai apie tai gali papasakoti „Energius dviračių talentų akademijos“ trenerė Tatjana Petrauskienė, kuri kasdien dirba su mažaisiais Lietuvos dviratininkais ir puikiai išmano jų pirmuosius žingsnius minant pedalus.

Kokių dviratį rinktis?

Didžiausias rūpestis tėvams prasideda jau renkantis dviratį – nors rinkoje gausu įvairių modelių ir dydžių, dažnai kyla klausimų, kuris yra tinkamiausias.

„Svarbu, kad atitiktų vaiko ūgį, nes dviračių ratų ir rėmų dydžiai būna įvairūs. Tačiau jei jis dar nėra bandęs minti pedalais, pirmiausia verta pradėti nuo balansinio, kuris padeda išmokti išlaikyti pusiausvyrą bei pasiruošti važiavimui tikru dviračiu“, – sako „Energus dviračių talentų akademijos“ trenerė.

Tiesa, ji duoda „auksinį patarimą“ visiems tėvams, kuris padės ne tik sutaupyti, bet ir išvengti nereikalingų pirkinių: „Dažnai yra nuperkamas įprastas dviratis, nuimami nuo jo pedalai, kad vaikas galėtų pirmiausia išmokti išlaikyti pusiausvyrą ir tvirtai laikyti vairą. Kai tai įvaldo, pedalai vėl uždedami, ir jis jau būna pasiruošęs išmokti važiuoti tikru dviračiu.“

T. Petrauskienė taip pat primena: vaikas turėtų dėvėti šalną, ant dviračio rėmo turėtų būti primontuotas atšvaitas, kad būtų matomas kelyje kitų eismo dalyvių.

Kristi turi būti nebaisu

Vaikams dažnai būna baisu kristi nuo dviračio – ši baimė gali tapti viena didžiausių kliūčių mokantis važiuoti, nukritę gali susižeisti, todėl neretai atsisako bandyti ar greitai nusivilia po pirmųjų nesėkmių.

„Jeigu vaikas bijo kristi, rekomenduojama mokytis važiuoti ten, kur danga yra minkštesnė – pavyzdžiui, ant pievos ar miško takeliais. Nukritus ant žolės, sumažėja tikimybė susižeisti, todėl nelieka stipraus baimės jausmo.

Esu girdėjusi apie vieną mažų vaikų trenerį, kuris mokė kristi ant šieno kupetos – jis lengvai stumtelėdavo, kad vaikai pajustų, koks yra kritimo jausmas ir suprastų, jog tai nėra taip baisu, kaip gali atrodyti“, – patarimais dalinasi T. Petrauskienė.

Kelyje – svarbiausia taisyklės

Į Lietuvą įžengiant tikrajai vasarai, dauguma iš mūsų praleidžia vis daugiau laiko lauke, o dviračių kelionės tampa vis populiariausiu laisvalaikio būdu. Tačiau neretai pamirštame vieną svarbų dalyką – tinkamai suplanuoti važiavimo maršrutą, kuris užtikrintų saugumą ir komfortą, ypač keliaujant su vaikais.

„Svarbiausia vengti intensyvaus eismo, didelių sankryžų su šviesoforais ar judrių gatvių. Pravartu pasirinkti kelią, kuriame būtų galimybė prireikus pasukti į keltą ar važiuoti pieva“, – sako „Energus dviračių talentų akademijos“ trenerė.

Ji taip pat ragina tėvus nuolat priminti vaikams apie taisykles, kurių privalo laikytis kiekvienas eismo dalyvis: „Kai treniruoju mažųjų grupę ir vykstame į lauką, visuomet primenu, kad važiuojant bendro naudojimo gatvėmis turime laikytis drausmės: važiuojame vienas paskui kitą, nesistumdome, nelenkiame ir laikomės saugaus atstumo vieni nuo kitų. Tai padeda laiku sureaguoti, jei kas nors sustoja priekyje ar iš galo, ir išvengti susidūrimų. Kai jau išvažiuojame iš eismo zonos į miškelį ar kitą saugesnę erdvę, galime šiek tiek atsipalaiduoti – važiuoti laisviau, plačiau ar net palenktyniauti.“

Jahvyje (Estija) vyko Baltijos šalių jaunučių U16 lengvosios atletikos komandinis čempionatas, kuriame Lietuvos rinktinės sudėtyje varžėsi ir dvi Panevėžio sporto centro ugdytinės. Trenerės Viktorijos Barvičiūtės ugdoma Ugnė Šteinaitė dalyvavo ieties metimo ir rutulio stūmimo rungtyse, o trenerio Gyčio Krivicko ugdytinė Austė Mackevičiūtė – šuolio į aukštį rungtyje.

Ugnė Šteinaitė rutulį nustūmusi 11 m 71 cm užėmė ketvirtą vietą. Ši sportininkė ieties metimo rungtyje buvo penkta, jos rezultatas – 36 m 92 cm. Austė Mackevičiūtė peršoko į 1 m 60 cm aukščio iškeltą kartelę ir užėmė šeštą vietą. Sportininkės į Estijoje vykusį tarptautinį čempionatą lydėjo trenerė Viktorija Barvičiūtė.

Panevėžio sporto centro lengvaatlečiai šiuo metu intensyviai treniruoiasi ir ruošiasi artėjančioms varžyboms. Jau šį penktadienį ir šeštadienį Alytuje vyks Lietuvos jaunimo U20 čempionatas, kuriame varžysis virš 300 lengvaatlečių. Sportininkai varžybose galės vykdyti Europos U20 čempionato normatyvus, o šis čempionatas rugpjūčio 7-10 d. vyks Tamperėje (Suomija). Kitą savaitę, liepos 14-15 d., Valmieroje (Latvija) vyks Baltijos šalių jaunių komandinis čempionatas. Lietuvos rinktinės sudėtyje varžysis du Panevėžio sporto centro ugdytiniai. Tai – trenerės Aldonos Dobregienės ugdoma Smiltė Paukštytė ir trenerio Remigijaus Jakubausko ugdytinis Benas Malinauskas. Į šias varžybas kartu su sportininkais

vyks ir treneris Remigijus Jakubauskas.

Ketvirtadienį priimtoje rezoliucijoje europarlamentarai reiškia susirūpinimą dėl Kinijos taikomų ypatingos svarbos žaliavų eksporto ribojimų.

Atsakydama į JAV muitų Kinijos gaminams padidinimą, šių metų balandį Kinija pradėjo taikyti eksporto apribojimus kai kurioms svarbioms žaliavoms, pavyzdžiui, samariui, terbiui, skandžiui bei itriui, o taip pat magnetams. Šie elementai naudojami gynybos, energetikos bei automobilių pramonėje, o ES beveik visus reikalingus magnetus importuoja iš Kinijos.

Europos Parlamentas rezoliucijoje, kuriai pritarė 523 EP nariai, 75 nepritarė, o 14 susilaikė, smerkia Kinijos svarbių žaliavų eksporto ribojimus ir pažymi, kad šie veiksmai yra nepagrįsti ir primena ekonominį šantažą. Europarlamentarus neramina papildomas reikalavimas eksporto pareiškėjams atskleisti Kinijos valdžios institucijoms neskelbtinus duomenis.

EP nariai ragina ES skubiai nustatyti ir sustiprinti sektorius, kuriose Sąjunga turi esminių pranašumų prieš Kiniją būtiniausių prekių ir technologijų požiūriu. Be to, ES valstybės ir Europos Komisija turi paspartinti ES svarbių žaliavų akto įgyvendinimą, kuris turi užtikrinti Sąjungos saugą, diversifikuotą ir tvarų priėjimą prie būtinų žaliavų, įsitikinę europarlamentarai.

Jie taip pat ragina ES skatinti žaliavų gavybą savo teritorijoje, atkurti apdorojimo pajėgumus ir įvertinti minimalų ES strateginių retųjų žemės elementų atsargų lygį. Europarlamentarai taip pat ragina sudaryti dvišales strateginės partnerystės sutartis žaliavų srityje su valstybėmis, kurios atitinka aukštus tvarumo ir žmogaus teisių standartus.

ES turi aptarti šiuos klausimus liepą vyksiančiame aukščiausio lygio susitikime su Kinija, priduria EP nariai.

Ketvirtadienį 175 EP nariams balsavus už nepasitikėjimą Europos Komisija, 360 EP narių balsavus prieš, o 18 susilaikius, Europos Parlamentas atmetė nepasitikėjimo Komisija iniciatyvą.

Pirmadienį EP nariai kartu su Europos Komisijos pirmininke Ursula von der Leyen aptarė nepasitikėjimą pareiškusių europarlamentarų motyvus. Remiantis Europos Parlamento darbo tvarkos taisyklėmis, nepasitikėjimui pareikšti buvo būtina dvejų trečdalių balsavusių EP narių dauguma, kuri turėjo sudaryti bent pusę visų europarlamentarų.

Neginkluoto pilietinio pasipriešinimo mokymai vykdomi tik apie pusėje šalies savivaldybių, todėl dalis piliečių neturi galimybių gauti reikiamų žinių. Tai atskleidė Valstybės kontrolės auditas „Lietuvos Respublikos piliečių rengimas pilietiniam pasipriešinimui“.

„Kiekvieno piliečio – nesvarbu, koks jo amžius ir profesija – pasiryžimas visais įmanomais būdais priešintis agresijai prisidėtų prie Lietuvos gynybos. Matome, kad piliečiams tik iš dalies sudarytos sąlygos gauti žinių ir įgūdžių, reikalingų pilietiniam pasipriešinimui. Būtina užtikrinti, kad šios srities mokymai būtų prieinami visiems visuotinės gynybos dalyviams“, – teigia valstybės kontrolierė Irena Segalovičienė.

Audito rezultatai rodo, kad 2024 m. bent vieni pilietinio pasipriešinimo mokymai vykdyti tik 31 savivaldybėje, be to, jie nebuvo pritaikyti žmonėms su negalia. Likusiose savivaldybėse nevyko jokie mokymai: nei specialieji, nei bepiločių orlaivių mokymai. Daugiau nei pusė asmenų pilietinio pasipriešinimo mokymo modulius baigė Vilniuje, Kaune, Klaipėdos mieste ir rajone. Pusė baigusiujų bepiločių orlaivių mokymus buvo iš Vilniaus.

„Deja, pilietinio pasipriešinimo mokymai nepasiekia didelės dalies regionuose gyvenančių žmonių. Neturėdami žinių, kaip veikti krizinėse situacijose, jie tampa pažeidžiamesni. Tai silpnina visos šalies gebėjimą pasipriešinti“, – sako I. Segalovičienė.

Pasak auditorių, pilietinio pasipriešinimo mokymai turėtų būti organizuojami pagal regionų poreikius, o tam būtina parengti pakankamai lektorių, galinčių vesti mokymus. Taip pat į pilietinio pasipriešinimo mokymų organizavimo procesus svarbu įtraukti savivaldybių parengties pareigūnus ir darbuotojus, atsakingus už mobilizaciją.

Įgyvendinus Valstybės kontrolės teiktas rekomendacijas, iki 2026 m. mokymai taps prieinamesni didesnei daliai asmenų ir apims didesnę šalies teritoriją. Tai prisidės prie didesnio pilietinio sąmoningumo ir sustiprins šalies atsparumą grėsmėms.

Nacionalinis krizių valdymo centras (NKVC) kartu su koordinuojama tarpinstitucine informacinių incidentų analitikų komanda atliko išsamią „Facebook“ platformoje plintančių sukčiavimo schemoms skirtų reklaminių įrašų, skirtų Lietuvos vartotojams, analizę. Iš viso nustatyta mažiausiai 170 reklamų, nukreipiančių vartotojus į neaiškos kilmės internetinius puslapius, per kuriuos vartotojai skatinami įsigyti nepatikrintų medicininių produktų ar maisto papildų, taip bandant išvilioti jautrius asmens duomenis.

Pažymėtina, kad pavojingiausi yra giluminės klastotės (angl. deepfake) technologija sukurti vaizdo įrašai, kuriuose manipuliuoja jautriomis temomis – sveikata, COVID-19, vakcinų poveikiu, o sukčiai bando įtikinti socialinio tinklo vartotojus įsigyti tariamai sveikatą „gelbstinčius“ produktus. Tam pasitelkiami Lietuvoje viešai atpažįstamų gydytojų, dietologų ir (ar) sveikos gyvensenos specialistų atvaizdai, o taikiniu vis dažniau tampa Lietuvos žurnalistai iš didžiausių žiniasklaidos priemonių (pvz.: LRT, DELFI, TV3 ir kt.).

NKVC, remiantis „Facebook“ reklamų archyve viešai prieinamais duomenimis, nustatė, kad pirmieji šios internetinio sukčiavimo operacijos atvejai fiksuoti 2022 m. gruodžio mėn., o didžiausias aktyvumas stebimas nuo 2025 m. birželio mėn., kai sukurtos 109 naujos reklamos. Internetinis sukčiavimas „Facebook“ yra tęstinis procesas – per š. m. liepos mėn. pirmąją savaitę fiksuoti 22 nauji manipuliatyvių reklamų atvejai. Nuo 2022 m. bendras Lietuvoje pasiektų šių reklamų „Facebook“ interakcijų skaičius – 0,93 mln., iš kurių daugiau nei 700 tūkst. surinkta vien per 2025 m. birželio mėnesį.

Aptikus pirmuosius deepfake technologija sukurtus įrašus socialiniuose tinkluose, Lietuvos

institucijos (NKVC, Policijos departamentas, Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba, Ryšių reguliavimo tarnyba) kreipėsi oficialiais kanalais į „Facebook“ socialinį tinklą valdančią bendrovę „Meta“, kuri tik po intensyvių ir pakartotinių tarnybų raginimų pašalino 10 aktyvių reklamų.

„Kompanijos „Meta“ reakcija į institucijų nurodymus pašalinti žalingą turinį yra per lėta ir nepakankama. Parodytas gan atmetinas požiūris į tokio pobūdžio naujas, dirbtiniu intelektu generuojamas informacines atakas kelia klausimus, ar tikrai „Meta“ deklaruojamas rūpestis savo klientais yra nuoširdus, o įvardijamos vertybės ir taisyklės nėra tik deklaracija. Tuo labiau, kad reikalingas sisteminis požiūris ir veikimas, kaip socialinių tinklų valdytojai galės užkardyti naujo pobūdžio atakas, galinčias kelti grėsmę šalių nacionaliniam saugumui, ateityje“, – pažymi NKVC vadovas Vilmantas Vitkauskas, informuodamas, kad NKVC kartu su partneriais iš Lenkijos (Lenkijos nacionaliniu tyrimų institutu – NASK) buria koaliciją regiono valstybių, kurių specialistai fiksuos „Facebook“ pažeidimus bei perduos informaciją Europos Komisijai įvertinti, ar nėra nusižengiama Skaitmeninio paslaugų akto (DSA) nuostatoms.

Siekiant nustatyti grėsmės mastą NKVC analitikai atliko išsamią Lietuvos vartotojams skirtų reklamų analizę ir nustatė, kad šiuo metu 160 reklamų „Facebook“ socialiniame tinkle vis dar yra viešai prieinamos ir gali būti bet kuriuo metu aktyvuotos tęsiant sukčiavimo operaciją. Nustatyta 11 aktyvių reklamų, kurios šiuo metu yra platinamos „Facebook“, iš jų 9-iose reklamose naudojama dirbtinio intelekto technologija viešų asmenų pasisakymų, veidų ir balsų iškraipymui.

Pagrindinis sukčiavimo reklamų taikinytis – vyresnio amžiaus „Facebook“ vartotojai (45-65+ amžiaus grupė), dažniausiai pasitelkiami 2023–2024 m. laikotarpiu sukurti „Facebook“ puslapiai, didžioji dalis jų registruoti Azijos valstybėse (pvz.: Vietnamas, Filipinai, Bangladešas, Indonezija), taip pat Centrinės ir Pietų Amerikos valstybėse (Meksika, Kolumbija). Sukčiavimo schemai pasitelkiami mažiausiai 57 domenai (pvz.: , , ir pan.), kuriuose Lietuvos vartotojai skatinami palikti savo asmeninius duomenis įsigyjant neaiškos kilmės ir nepatvirtintų medicininių preparatų, maisto papildų ir pan.

Visą analitinę medžiagą NKVC ekspertai perdavė koordinuojamai informacinių incidentų analitikų komandai, institucijoms, kurios pagal DSA turi teisę reikalauti „Facebook“ panaikinti žalingą turinį bei Nacionaliniam kibernetinio saugumo centrui, kad būtų sustabdyta prieiga Lietuvos vartotojams prie sukčiavimui pasitelktų interneto svetainių.

NKVC ragina gyventojus būti budriems ir kritiškai vertinti matomą turinį socialiniuose

tinkluose. Rekomenduojama:

- neatskleisti asmeninių duomenų įtartinuose puslapiuose, ypač jei juose siūloma įsigyti abejotinos kokybės produktų;
- patikrinti informaciją oficialiuose žiniasklaidos šaltiniuose – jei vaizdo įrašas pasirodo tik socialiniame tinkle, tikėtina, kad jis – klastotė;
- nespausti įtartinų nuorodų, nesidalinti jomis, nežymėti „patinka“ ar kitaip nereikšti susidomėjimo. Pastebėję konkrečių asmenų susidomėjimą sukčiai gali bandyti perimti jų asmenines „Facebook“ paskyras;
- apie galimus sukčiavimo atvejus iškart pranešti „Facebook“ bei Lietuvos policijos virtualiam patruliui.

